

Раскрыты теоретико-методологические принципы развития современной международной политической экономии, исследованы особенности проявления и идентификации адаптивных норм, присущих международной власти в пределах мирового политико-экономического пространства, обоснованы социоинтеграционные тенденции мирового экономического развития.

Ключевые слова: *международная политическая экономия, международная власть, мировое политико-экономическое пространство, международные отношения, мировое экономическое развитие.*

The article describes the theoretical and methodological principles for development of modern IPE, to study the peculiarities for manifestation and identification of adaptive norms, inherent to the international power within the world political and economical space, to substantiate social integration tendencies in the world economical development.

Key words: *international political economy, international power, world political economical space, international relations, world economical development.*

Одержано 24.09.2013.

УДК 621.001.76

А.Г. Жукова

ТЕЗАУРУС ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Запропоновано тезаурус інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства з метою конкретизації цього поняття, його наповнення і складових для узагальнення інформації і підходів стосовно об'єкта дослідження. Складено морфологічну карту аналізу поняття інноваційного потенціалу для обґрунтування авторського підходу до визначення цієї категорії.

Ключові слова: *тезаурус, інноваційний потенціал, складові, морфологічна карта.*

Вступ. Характер розвитку вітчизняних підприємств підтверджує той факт, що забезпечення ефективності їх функціонування та підвищення конкурентоспроможності можливе за рахунок інноваційної діяльності. Одним з напрямів стимулювання такої діяльності є наявність інноваційного потенціалу. У цьому плані слід виділити очевидну проблему переходу до інноваційного розвитку, яка полягає у відсутності єдиного розуміння понять, що розкривають інноваційний потенціал як категорію. Це призводить до труднощів у визначенні тенденцій, закономірностей та шляхів, що забезпечують перехід до інноваційного розвитку, оцінки обсягів необхідних ресурсів та розробки бізнес-процесів інноваційної діяльності. Організація процесів залежить від якості управління, а тому кваліфікація менеджера стає найбільш важливим фактором ефективності і базується на рівні володіння інструментом управління, яке розпочинається з уточнення відповідних категорій. Систематизація понять, визначень і термінів щодо інноваційного потенціалу дозволяє дійти єдиного бачення розвитку проблеми інноваційного розвитку підприємства.

Питання інноваційного потенціалу, його складові та проблему формування розглядали А.О. Алетдінова, Я.Р. Біленська та М.К. Бондарчук, Г.Я. Гольдштейн, А.В. Гриньов, В.І. Громека, А.В. Дзюбіна, Е.Д. Дмитренко та Н.В. Дробуш, В.І. Захарченко, В.С. Зверев, С.Д. Ільєнкова, С.М. Ілляшенко, Д.І. Кокурін, Є.В. Колєсніков, Л.А. Лисенко, В.Г. Матвейкін, В.А. Павлова, В.М. Чубай [1–17]. Проте різноманіття авторських підходів не дозволяє виділити універсальне формалізоване визначення.

Метою статті є узагальнення підходів до визначення поняття інноваційного потенціалу та конкретизації його тезаурусу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Етимологічне дослідження сутності інноваційного потенціалу дозволило дійти висновку, що за значної кількості визначень досі не сформовано єдиного підходу до наповнення цього поняття та його складових.

Найбільш часто інноваційний потенціал ототожнюється з науково-технічним потенціалом. Зокрема В.І. Захарченко розглядає інноваційний потенціал як «накопичену певну кількість інформації про результати науково-технічних робіт, винаходів, проектно-конструкторських розробок, зразків нової техніки і продукції» або тлумачить як «систему факторів і умов, необхідних для здійснення інноваційного процесу» [1]. С.Д. Ільєнкова визначає інноваційний потенціал як здатність різних галузей виробляти наукомістку продукцію, що відповідає вимогам світового ринку (тобто конкурентоспроможну на світовому ринку) [2]. У цьому визначенні прослідковується віднесення інноваційного потенціалу до конкретного рівня, що звужує сферу його застосування, але в цьому випадку організаційні інновації та інновації-послуги залишаються поза полем розгляду діяльності підприємства. Д.І. Кокурін стверджує що «інноваційний потенціал містить невикористані, приховані можливості накопичених ресурсів, які можуть бути приведені в дію для досягнення цілей економічних суб'єктів» [3], що не завжди можна віднести до конкретного підприємства.

Аналіз думок різних авторів дозволив дійти висновку, що:

- термінологія перебуває у стані становлення та розвитку;
- залежно від об'єкта дослідження поняття «інноваційний потенціал» наповнюється по-різному та має різне тлумачення;

- для машинобудівних підприємств як суб'єктів управління, що є складними, динамічними, виробничими, соціально-економічними, технічними й організаційними багатoeлементними утвореннями, більшістю авторів не виділяються специфічні риси інноваційного потенціалу;

- підприємство машинобудування характеризується великою кількістю різноманітних зв'язків між його складовими, що ускладнює процес дослідження.

Узагальнюючи підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу, слід конкретизувати розуміння цієї категорії. На наш погляд, інноваційний потенціал – це один з видів загального потенціалу підприємства, що включає наявні ресурси та потенційні можливості підприємства, спрямовані на створення інновацій різних типів для отримання очікуваних результатів діяльності.

Для поглибленої характеристики доцільно розглянути його складові. У табл. 1 наведено визначення різних науковців стосовно характеристики і кількості складових інноваційного потенціалу.

Таблиця 1

Основні підходи до визначення складових інноваційного потенціалу

№ з/п	Джерело	Складові інноваційного потенціалу
1	А.О. Алетдинова [4]	Фінансова, організаційна, наукова, техніко-технологічна, кадрова, інформаційно-комунікаційна складові та інноваційний клімат
2	Я.Р. Біленська, М.К. Бондарчук [5]	Внутрішня (інтелектуальна, фінансова, виробнича) та зовнішня (ринкова), інформаційно-інтерфейсна
3	Г.Я. Гольдштейн [6]	НДДКР, маркетинг, виробництво, управління
4	А.В. Гриньов [7]	Кадрова, матеріально-технічна, інформаційно-методологічна та організаційно-управлінська
5	В.І. Громека [8]	Наукова, освітня, управлінська, технічна
6	А.В. Дзюбіна [9]	Кадрова, маркетингова, наукова, виробничо-технологічна, фінансова, інформаційна та матеріально-технічна
7	Е.Д. Дмитренко та Н.В. Дробуш [10]	Інформаційна, кадрова, технологічна, науково-дослідна
8	В.С. Зверєв, Г.А. Унтура, В.І. Федосєєв [11]	Функціональна (науково-технічна, виробнича, маркетингова); ресурсна; системна; проектно-організаційна
9	С.Д. Ільєнкова [2]	Науково-дослідна, проектно-конструкторська, технологічна, виробнича, комерційна
10	С.М. Ілляшенко [12]	Науково-технічна інформація, управління і кадри
11	Д.І. Кокурін [3]	Ресурсна, внутрішня і результативна
12	Є.В. Колесніков [13]	Фінансова, матеріально-технічна, трудова, організаційна, ринкова
13	Л.А. Лисенко [14]	Науково-технологічна, виробнича, економічна, природоохоронна та соціально-психологічна
14	В.Г. Матвейкін, С.І. Дворецький, Л.В. Минько та ін. [15]	Ресурсна (матеріально-технічні, інформаційні, фінансові, людські та інші ресурси), внутрішня (сприяє залученню ресурсів для створення і поширення інновацій), результативна
15	В.М. Чубай [16]	Кадрова, науково-дослідницька, фінансово-економічна, матеріально-технічна та організаційно-управлінська

Отже, поважаючи право на авторське трактування, найбільш близьким до нашого погляду є такі складові інноваційного потенціалу [17]: науково-технічної, кадрової, виробничої технологічної, фінансової та інших, що визначають потенційну можливість підприємства здійснювати інноваційний розвиток.

Для визначення власного підходу до обґрунтування складових нами проаналізовано визначення різних авторів за кількістю та відносною частотою згадувань. При цьому було враховано таке:

– маркетингову та ринкову складові об'єднано в одну «маркетингова (ринкова) складова». Це пояснюється тим, що більшість авторів у це поняття вкладають зміст конкурентного становища підприємства на ринку;

– поняття виробничої, матеріально-технічної, виробничо-технічної та виробничої складових тотожні за змістом, а тому вважаємо, доцільним об'єднати їх в одне – виробничу складову;

– інтелектуальну складову потенціалу розглянуто як спроможність генерації і сприйняття задумів новацій і доведення їх до рівня нових технологічних, організаційних і управлінських рішень;

– наукова складова потенціалу відображає можливість проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт з метою накопичення нових знань, а також спроможність впровадження результатів цих досліджень у виробництво інноваційної продукції.

– фінансова (або фінансово-економічна) складова потенціалу розуміється як ефективне управління фінансами підприємства з метою забезпечення стійкої інноваційної діяльності на всіх етапах інноваційного циклу, кредитоспроможності та достатньої інвестиційної привабливості.

– організаційну, управлінську складові ми поєднали у єдину організаційно-управлінську складову, оскільки більшість авторів трактує ці складові як фактори, що характеризують якість управління інноваціями.

Результати досліджень наведено на рис. 1.

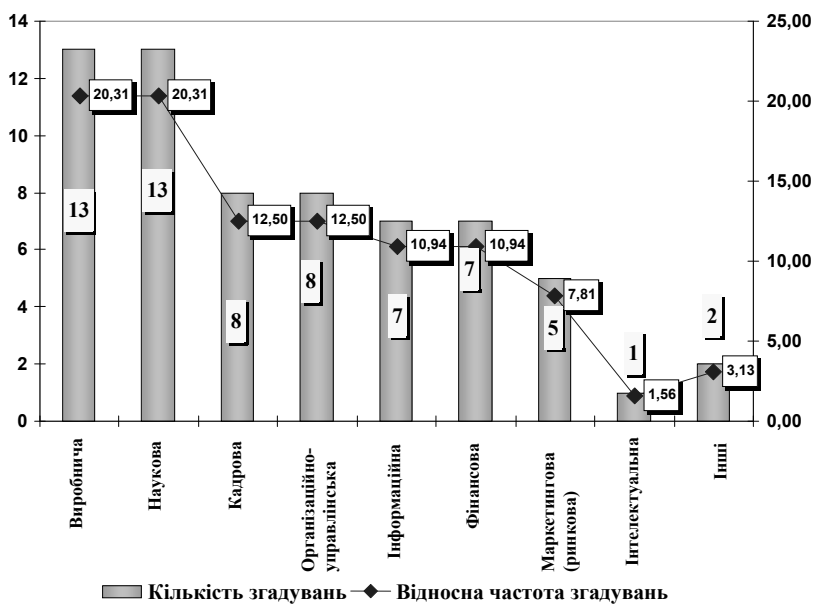


Рис. 1. Кількість та відносна частота згадувань складових інноваційного потенціалу, %

Отже, слід конкретизувати, що дослідники інноваційного потенціалу як складові виділяють: матеріально-технічну (13 згадувань з 15, або 20,31% від усієї кількості згадувань), наукову (відповідно, 13, або 20,31), кадрову (відповідно, 8, або 12,50), організаційно-управлінську (відповідно, 8, або 12,50), інформаційну (відповідно, 7, або 10,94), фінансову (відповідно, 7, або 10,94), маркетингову, або ринкову (відповідно, 5 згадувань, або 7,81%). Інші складові займають разом менше 5% при трьох згадуваннях.

На підставі наведеної вище інформації та ресурсно-орієнтованого підходу за допомогою методу морфологічного аналізу визначено складові інноваційного потенціалу, що у подальшому будуть використані для авторського дослідження (рис. 2).

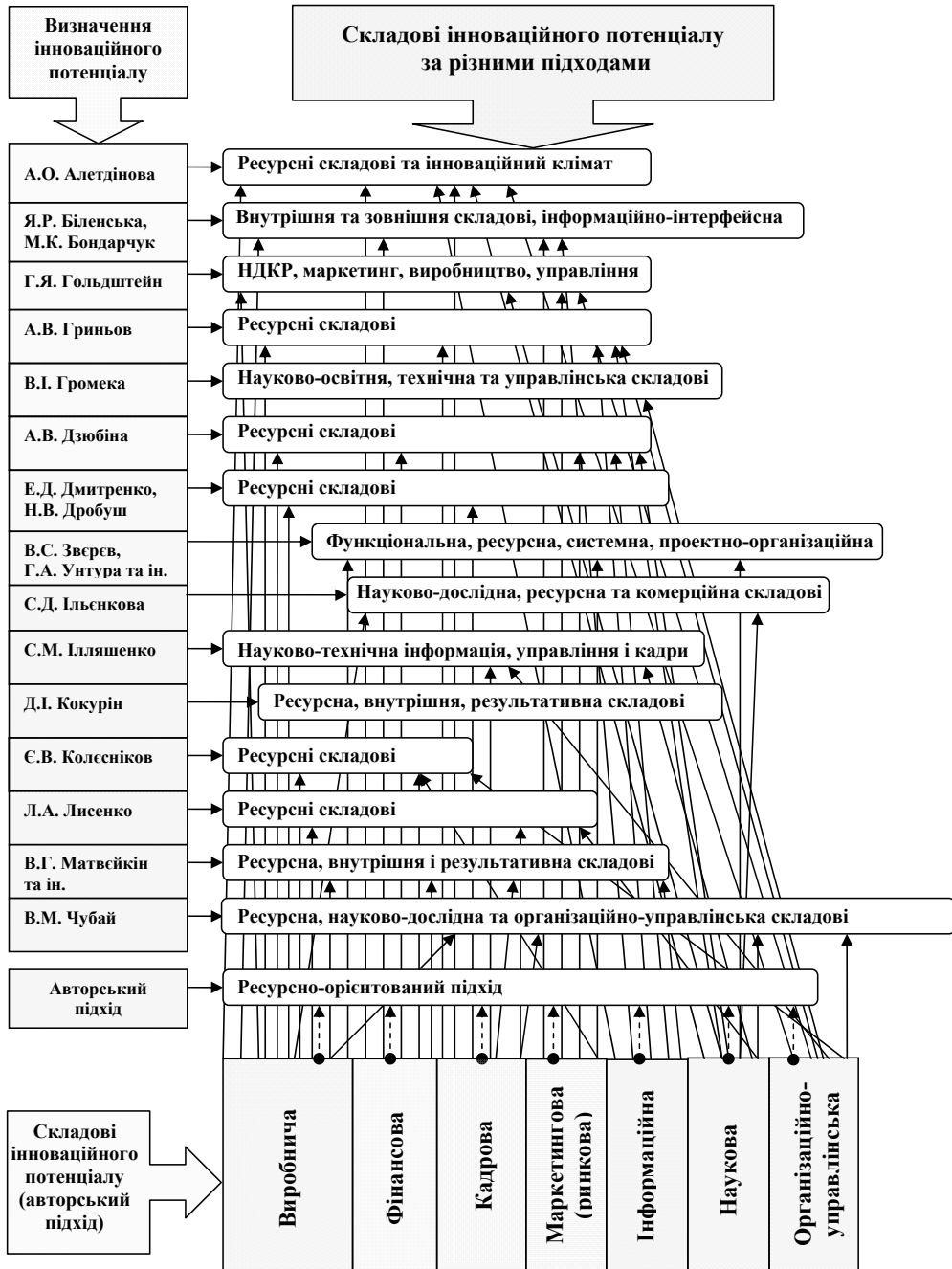


Рис. 2. Морфологічна карта аналізу поняття «інноваційний потенціал»

У нашому дослідженні ми пропонуємо у структурі інноваційного потенціалу підприємства, як і більшість авторів, враховувати ресурсну складову, але вважаємо, що цього недостатньо. На нашу думку, наявність тільки ресурсів є необхідною, але не достатньою умовою розвитку інноваційного потенціалу, тому потрібно враховувати організаційну, тобто управлінську складову. Поєднання ресурсів з ефективним управлінням (інноваційний менеджмент) дозволить підприємству сформувати конкурентоспроможний рівень його інноваційного потенціалу.

Отже, виходячи з рис. 2, слід констатувати, що нами виділяються як основні складові такі: виробнича, фінансова, кадрова, маркетингова (ринкова), інформаційна, наукова, організаційно-управлінська.

Висновки. З метою уточнення категоріального апарату поняття інноваційного потенціалу, його складових на основі поєднання різних визначень, у тому числі з урахуванням морфологічного аналізу, сформовано авторський тезаурус досліджуваної категорії. Упорядкування поняття інноваційного потенціалу дозволяє визначити напрями його удосконалення через оцінку і формування. Встановлено, що найбільш оптимальним підходом до визначення сутності інноваційного потенціалу та його складових є ресурсно-орієнтований підхід. До складових інноваційного потенціалу, що у подальшому є основою для дослідження, віднесено виробничу, фінансову, кадрову, маркетингову (ринкову), інформаційну, наукову та організаційно-управлінську складові.

Список використаних джерел

1. Захарченко В.И. Экономический механизм процесса нововведений / под ред. И.П. Продиуса; Всеукраинская академия экономической кибернетики. – Одесса: Автограф, 2008. – 200 с.
2. Ильенкова С.Д. Инновационный менеджмент / С.Д. Ильенкова. – М.: ЮНИТИ, 2003. – 203 с.
3. Кокурин Д.И. Инновационная деятельность / Д.И. Кокурин. – М.: Экзамен, 2001. – 576 с.
4. Алетдинова А.А. Методика формирования инновационного потенциала организации [Электронный ресурс] / А.А. Алетдинова // Вопросы инновационной экономики. – 2012. – № 1(11). – С. 11–23. – Режим доступа: <http://www.creativeconomy.ru/articles/16802/>
5. Біленська Я.Р. Складові інноваційного потенціалу промислових підприємств господарських структур / Я.Р. Біленська, М.К. Бондарчук // Бізнес інформ. – 2011. – № 8. – С. 42–45.
6. Гольдштейн Г.Я. Инновационный менеджмент / Г.Я. Гольдштейн. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1998. – 132 с.
7. Гриньов А.В. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства / А.В. Гриньов // Проблеми науки. – 2003. – № 12. – С. 12–15.
8. Громека В.И. США: научно-технический потенциал / В.И. Громека. – М.: Мысль, 1987. – 152 с.
9. Дзюбіна А.В. Розкриття змісту поняття «інноваційний потенціал» та визначення його складових / А.В. Дзюбіна // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2008. – № 628. – С. 72–77.

10. Дмитренко Е.Д. Методичні підходи до визначення змісту поняття інноваційного потенціалу та його складових [Електронний ресурс] / Е.Д. Дмитренко, Н.В. Дробуш // *Сучасна економіка*. Вип. 3. – К.: ДПІК, 2011. – 122 с. – режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Suek/2011_3/Drobush.pdf

11. «Иновационная деятельность»: термины инновац. менеджмента и смеж. обл. (от А до Я). Толковый словарь / В.С. Зверев, Г.А. Унтура, В.И. Федосеев; отв. ред. В.И. Суслов; Рос. акад. наук, Сиб. отд-ние, Ин-т экономики и орг. пром. пр-ва. – 3-е изд., доп. – Новосибирск: Сиб. науч. изд-во, 2010. – 269 с.

12. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 278 с.

13. Колесников Є.В. Фінансова складова в результативності використання інноваційного потенціалу промислового підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Є.В. Колесников. – Харків: Харківський національний економічний університет, 2007.

14. Лисенко Л.А. Оцінка ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спеціальність 08.00.04 / Л.А. Лисенко. – Харків, 2010. – 20 с.

15. Матвейкин В.Г. Иновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития: монография / В.Г. Матвейкин, С.И. Дворецкий, Л.В. Минько [и др.]. – М.: Издательство «Машиностроение-1», 2007. – 284 с.

16. Чубай В.М. Аналіз інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства у процесі формування і реалізації інноваційної стратегії / В.М. Чубай // *Актуальні проблеми економіки*. – 2010. – № 8 (110). – С. 183–190.

17. Павлова В.А. Конкурентоспроможність підприємства: управління, оцінка, стратегія: монографія / В.А. Павлова, О.В. Кузьменко, В.М. Орлова, Г.А. Рижкова. – Д.: Вид-во ДУЕП ім. А. Нобеля, 2011. – 352 с.

Предложено тезаурус инновационного потенциала машиностроительного предприятия с целью конкретизации понятия, его наполнения и составляющих для обобщения информации и подходов относительно объекта исследования. Составлено морфологическую карту анализа понятия инновационного потенциала для обоснования авторского подхода к определению категории.

Ключевые слова: тезаурус, инновационный потенциал, составляющие, морфологическая карта.

The thesaurus of innovative potential of machine-building enterprise has been suggested in order to specify the concept of innovative potential, its content and components to summarize information and approaches to the object of the research. The morphological map of the analysis of innovative potential concept has been made up to substantiate the author's approach to the definition of the concept in question.

Key words: thesaurus, innovative potential, components, morphological map.

Одержано 3.09.2013.